CHRISTO REGENTE!

Decreto & Authoritate illuſtris & gratioſiſſimæ Facultatis Medicæ in Athenæo Salano florentisſimo,

MODERANTE

VIRO

Nobiliſſimo, Excellentiſſimo atque Experientiſſimo

DN. JOHANNE THEODORO SCHENCKIO, Med. Doctore longè celeberrimo, Theoretic. P. P. famigeratiſſimo,

DN. PATRONO AC PROMOTORE ÆVITERNUM DEVENERANDO,

Hanc

DISSERTATIONEM INAUGURALEM

De

ARTHRITIDE,

PRO

Supremis in arte medicâ Honoribus, Privilegiisque DOCTORALIBUS

more majorum ſolenni ac legitimo conſequendis,

ad diem Novembris, M. DC. LXXI,

IN AUDITORIO MAJORI

horis pro- & pomeridianis

Publico Examini ſubmittit

CHRISTOPHORUS Richter/

Sitta-Luſatus.

JENÆ, Litteris NISIANIS.

CHRISTO REGENTE.

DISSERTATIONIS DE ARTHRITIDE,

PROOEMIUM.

AB innumerabilibus & atrociſſimis miſeriis & calamitatibus divexari mortales, omnes uno ore confirmabunt. Modò perpendatur cujuslibet vita, ſtatus ac conditio, & ubique reperietur ingens confluxus ærumnarum, anxietatum, adverſitatumque.

Miſſis autem hic omnibus aliis curis & infortuniis, quæ toti humano generi ſuperfluè ſolent contingere, ſaltem ad conſiderationis incudem revocabimus id, quod ad morbos & dolores ſpectat, quippe qui nos in hâc miſeria-

rum valle degentes, ſine diſcrimine, ſit etiam qui ſit, truculento modo, & crudeliter invadere planè non verentur.

Quidam enim illorum hoſtium, immanitate ſuâ, ſummitatem ſtructuræ humanæ ſedemque rationis infeſtant, & ibi ſpiritus vario modo diſturbant. Iſti fortitudine ſuâ caſtellum vitæ irrumpunt, illudque ſucci vitalis fermentationibus vel tumultuantibus ebullionibus devaſtare, & febrilibus æſtibus comburere conantur.

Aliud horum agmen, in aliam conjuravit pernitiem. Atque inter hos abdictiſſimos hoſtes non infimam ſibi ſellam poſuit impudens ille, tàm potentiſſimorum Regum & Principum, quàm aliorum inferioris conditionis hominum afflictor, ARTHRITIS.

Hic, inquam, afflictor, quantos ineffabiles cruciatus & moleſtias faciat, ii ſatis experiuntur, apud quos ſedem fecit.

Cùm igitur jam de eo agendum, in animo quidem conceptum, ſed illud conceptum arduum opus ſit, omnino neceſſum erit, DEI TER, OPTIMI MAXIMI ut ſolius curatoris & veri adjutoris implorare auxilium, ut EO ducente viâ tutâ incedi poſſit!

CAPI-

Capite Primo
traditur
Ὀνομαλολογία.

ARthritidem nomen ſuum ſortiri ἀπὸ τοῦ ἄρθρου id eſt articulo, (ubi tota oſſium & earum partium quæ ipſum articulum conjungunt & ambiunt compages intelligitur) & in genere de articularibus omnibus [ſuis quidem ſpeciebus competentibus] doloribus dici, *annuentente etiam Aretæo de diuturn. lib. 2. c. 12.* dicente, quod ſit: ξυνὸς ἁπάντων τῶν ἄρθρων πόνος, communis omnium articulorum dolor, nemini erit neſcium.

Cur autum generalis dolor hic arthriticus ſæpè & communiter ſpeciali illo nomine, *Podagra*, indigitetur, rationem ante *Cratonem, conſiliorum ſuorum 253. Cardanum in laude podagra*, & alios, *Galenus* affert *l. 6. aphor. 28.* quando ſcribit: *eos, qui arthritide, id eſt, omnium articulorum doloribus infeſtantur, ut plurimùm fieri priùs podagricos, & quidem primò ſentientes in pollice pedis.* Verum enim eſt, raro, cum alii articuli afficiuntur, pedes eſſe immunes; ſunt enim præ cæteris partibus, iſti in crebriori & majori motu, quo humores vitioſi ad eos trahuntur; deinde à caloris fonte remotiores ſunt pedes, Natura autem res noxias ad remotas & extremas partes, utpote habentes ſpiritus non tàm copioſos, ideoque ad defluxionis reſiſtentiam nō adeò aptos, protrudere ſolet. Nō ſemper tamē hoc fit, ſed apud quoſdā Arthritis initium facit in *manu*, ſæpiusque eam initio invadit, & dicitur Chiragra; apud aliquos in *coxâ*, & ibi nomē habet Iſchiada; apud quosdam in *Genu*, ubi appellatur Gonogra; apud nonnullos in *pedibus*, & Podagra nuncupatur &c. Qualia quoque [addito nimirum affectarum ſingularum partium denominationibus, vocabulo ἄγρα, h.e. captura, cum quis captus, artubus libere uti non poſſit] finxit *Ambroſius Paræus de Arthrit. cap. 1.* malum hocce hærens in *articulo maxillæ*, ſyagonagram; *in cervice*, Trachelagram; *in ſpinâ dorſi*, Rachyſagram; *in humero*, Homogram; *in cubito*, Pechyagram nominans. Quæ vocabula tamen uſu hodierno tàm trita non ſunt, nec apud Græcos occur-

runt, quamvis illi paſſim doceant: arthritidem pluribus in partibus generari poſſe; videturque ab illis ad Latinos deveniſſe & morbum & nomen. *Plinius* enim *Hiſt. natural. lib. 26. cap. 10.* ſcribit: *Podagra, morbus rarior ſolebat eſſe non ſolùm patrum avorumque memoriâ, verùm & noſtrâ, peregrinus & ipſe.* Et ſi antiquitus fuiſſet Italiæ, forſan etiam ipſi nomen formatum eſſet. Invenitur etiam apud eundem *l. 27. c. 1.* vocabulum *mentagra*, quod non eſt eruditis in uſu, neque ad arthritin exprimendam, ſed fœditatem quandam faciei & pravam ſcabiem & lichenes ſignificandos pertinens.

Barbaris Medicis credentibus: humores pro doloribus excitandis, guttatim in articulos inſtillari, *Gutta* fuit nominata; nonnullis *Arthetica*, referente *Amato luſitano Centur. 4. curat. 45. pag. 253. Paracelſo, de ♀o lib. 1. cap. 2. Tatarus juncturarum* audit.

Quod pauperes quaſi in odio habeat & rarò propterea corripiat, vocatur θεὰ μισόπτωχος, & Germanis jocosè **die Herren Kranckheit/** quia hi ſunt ſine laboribus, at venere & vino largius utuntur. Aliàs etiam apud Teutones, **das Zipperlein/das Podagra/die reiſſende Gicht in denen Gliedern.**

CAP. II

Πραγματολογίαν, *atque in ſpecie realem arthritidis definitionem proponit.*

Arthritis eſt dolor articulorum omnium & quidem partium nervoſarum & membranoſarum, à defluxu humoris ſeroſi, acris & tartarei, progreſſu temporis in tophos abeuntis, & circa articulos nodos efficientis, ortus, per intervalla affligens, & motum liberum impediens.

Dolor loco generis poſitus formalem rationem exprimit. Qui cum ſit ſymptoma, nec morbus, nec cauſa, dicendus erit, læſa enim adeſt actio partium ſenſui tactûs deſtinatarum. Tametſi non usque ſit inconveniens, ſi fluxio attendatur & tumor, ad morbum

morbum & inflammationem referri poſſe. *Vid. Gal. 6. aph. com. 4.* & *P. Aëtius lib. 3. ſerm. 4. c. 9.*

Læſio hæc non fit per plenariam ablationem, neque diminutionem, ſed per *depravationem* ejusdem; ſatis enim injucunda, moleſta ac triſtis tunc adeſt ſenſatio, percepta quidem à tactûs ſenſu, ſed à ratione tanquam ſuperiori facultate dijudicata.

Nec affectus hic ſaltem ſubſiſtit in efficiendâ hâc ſenſatione ferè intolerabili, ſed exinde quoq; producit impedimentum motionis liberæ, tandemque materiam peccantem ad articulos detruſam, pro varietate qualitatum & copiæ, in majores vel minores nodos, tumores aut tophos vi caloris præternaturalis tunc præſentis, in motûs præjudicium transmutat.

CAP. III
De
Subjecto.

PRINCIPALE SUBJECTUM ſunt membranoſæ & ſenſu tactûs præditæ articulorum partes, quæ radicali humido & vitali balſamo inſtructæ, ſedem facultati ſenſitivæ concedunt; ab actione autem violentâ & deſtructivâ humorum peccantium dolorificam ſtimulationem, vellicationem & continui ſolutionem patiuntur, & hinc triſtis earundem ſenſus, ſeu dolor. *Adæquatum*, ipſi articuli, ad quarum conſtitutionem, accidentariò licet, prædictæ partes membranoſæ & nervoſæ requirantur.

An oſſa excludi mereantur, cum ſenſu tactûs deſtituantur, meritò dubitatur. Recentiorum opinio eſt illa vitaliter per ſe ſentire, animaliter verò quatenus amiciuntur partibus membranoſis & nervoſis, quæ etiam veterum fuit ſententia. Unde etſi in cavitatem articulorum ipſa quoque penetrat materia, uti etiam voluit *Petrus Salius Diverſus de affectibus particul. c. 6.* quin & αὐτοψία doceat mucore & ungvine acetabula oſſium ad motum ordinarium non deſtitui, de cujus naturâ lege ſis *Hiſtoriam ſeri ſangvinis Excellentiſſimi Dni Præſidis noſtri, denuò typis expreſſam:*

preſſam: attamen inde minus oritur arthritis, niſi coaffecta una ſint prædicta ſenſus tactus organa, adjunctæ nim. partes mēbranoſæ. Hoc modo nec ligamentis, nec cartilaginibus omnibus ſenſus doloris poteſt denegari, cum & utraque ſint in oſſium articulis & membranoſâ veſte non deſtituantur.

Nec concretionis materiæ morbificæ, tophorum & nodorum locus alius quærendus. Probè ſiquidem notandum extra has partes articulos firmantes & introeuntes, nullam propriè dictam fieri arthritidem, eo quod non omnis membranarum in partibus dolor hunc affectum conſtituat. Et licet non rarò eryſipelatis in modum partes externe articulum ambientes ſub primo invaſionis initio corripiat, ad huc tamen arthritis dicendus non erit inde natus dolor, ceu alicubi docet *Galenus.*

Et hæc cauſa eſt, ob quam non ſolum partes ſedem hanc conſtituentes, ſed viciniæ quoque per conſenſum miſerè affligantur, præcipuè verò cutis, quæ, ubi affectus aliquandiu duravit, incaleſcit & intumeſcit ſimul adeò, ut ægri vel levem etiam aëris commotionem plumulæve attactum tolerare neſciant.

Quod verò dolores alibi adeò valdè non ſæviant, quam in articulis, exinde procul dubio contingit, quod natura acres humores μεθ' ὁρμὴν in articulum transfuſos ejicere laborans, nec tamen exitum inveniens, materiam peccantem in anguſto loco concluſam & concentratam quaſi agitet & exerceat, quaqua verſus impellendo, nec tamen viam expulſionis inveniendo. Ita enim fit quo humor influxus magis efferveſcat, & ferociâ ſuâ partes articuli membranoſas, vellicet, extendat & continuò moleſtet.

In alia etiam loca humores iſtos quandoque diffundi, teſtatur experientia, & authoritas rationibus non deſtituta confirmat.

Si enim materia copioſa & cum impetu affluxerit, jamque articulos repleverit, non vitio ſibi vertit, quod reliqvum habet in vicinas transfundere; Quin ſæpè ubi partes ignobiliores non ſufficiunt, nobilioribus obtrudere, ex quo febre, dolore, tumore aliisq; ſymptomatum generibus poſteà affliguntur.

CAP.

Cap. IV.

De

Cauſà immediatâ & mediatâ proximiore, cum terminis à quo, & per quem.

C*Auſa immediata* eſt λύσις τῆς συνεχίας h.e. *continui ſolutio*, cohærentium, connatarum, ſenſibiliumq; partium, magnitudine & celeritate conjuncta ἀρθρόως καὶ βιαίως, confertim & cum impetu vellicans, diſtendens & dividens earundem unitatem.

Non tamen conſummata eſt, neque in facto, ſed jam inchoans, atque in fieri, juxta id quod dicitur ab *Hippocrate*, dolores tunc oriri & perſentiri, περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, dum pus fit, μὴ ἤδη γενομένου, non autem confecto, *2. aph. 47.*

Mediata proximior, influxio humoris, imprimis bilioſi, ſalſi, ſeroſi, acris & tartarei, viſcerum vitio generati, aucti, & qualitate tùm primâ tùm ſecundâ, imò & ſpecificâ peccantis, ſecundum id quod docetur *à Galeno*, dolores omnes tumorum ſoboles eſſe, *10. de compoſit. medic.* per genera.

Generatur autem, ſi *Hepar* præcipuè caliditate & ſiccitate nimiâ laborans non faciat officium ſuum in ſeparando à genuino ſangvine ſeroſas, bilioſas & alias excrementitias ſcorias, ſed illas, unà cum bono ſucco ſorbendas arteriis committat.

Symbolum pariter ſuum *ventriculus* & *inteſtina* pravâ ſuâ & inſufficienti coctione aſſumtorum contribuunt. Malo enim exiſtente chylo, malusque fit cruor & ſangvis.

Prætereà *Lien* munere ſuo malè defungens multum ad arthritidis generationem facit, quando nimirum tartareas illas atque fæculentas ſeroſitates quas recipere in ſe, elaborare, & quod inutile eſt ſeparare debebat, ſangvini admixtas eſſe ſinit; quod præcipuè fit in illis qui ſcorbuto, tumore ſive alio lienis vitio affecti ſunt.

Quid *Renes* & *Veſica* hic conferant, docent excreta, nec non

B multo-

multoties exſecti ex renibus & veſicâ calculi, copiosaque ♀ea materia urinæ permiſta, quæ intermiſsâ excretione debitâ, cum vitali liquore iterum conjuncta, non ſolùm calculoſorum, ſed & arthriticorum, utpote magnam affinitatem inter ſe habentium dolorum mater evadit, adeò ut arthritis ſæpiùs in calculum, hic verò in arthritidem, transmiſsâ materiâ morbificâ ad articulos, mutetur.

Uterus ab *Aretæo* ſexcentarum ærumnarum in fœminis autor dictus, ſi & ipſe quæ evacuare debet ſtatis temporibus, non evacuat, ichores arthriticos maſſæ ſangvineæ mediante circulatione communicat, quæ ad remotiores ceu debiliores partes protruſæ idem malum fovent.

Viæ per quas, mediante tractione & pulſione, ad articulos defertur materia hæc, ſunt arteriæ, partibus articulorum nervoſis & membranoſis inſertæ; quæ etiam manifeſtè inſtantibus arthriticis paroxyſmis tumeſcere, incaleſcere, alienum & inordinatum pulſum & motum habere deprehenduntur. Ac primum enim fit affluxio, tàm ſubitò ipſum perſentiri affectum dolorificum hunc, apertè conſtat. Quo tempore ſi parti affectæ applicentur refrigerantia & repellentia, materia ſubitò aliorſum regurgitat, dolorque qui hâc in parte fuit, mox aliam affligit.

Quæ ſubitanea repulſio quod ſi introrſum vergat & ad cor ſe convertat, maxima inducit nec periculo mortis vacantia ſymptomata, præſertim ubi Natura ſuccumbens non valet vitioſum iſtum hoſpitem denuò à ſede ſuâ arcere & ad extrema iterum propellere.

Quæ omnia etſi evidenter docent, humores in arteriis & venis contentos affectum hunc continere & fovere, conſtat tamen ipſa quoque *vaſa lymphatica* laticem ſuum vitioſum articulis quoque communicare, poroſumque partium harum habitum replere, diſtendere & moleſto doloris ſenſu inficere.

Cæterùm quod hactenus de naturâ & origine materiæ peccantis arthritidis dictum eſt à dogmaticis, hoc *Chimici* etiam nonnulli adfirmant ab arte deſtillatoriâ rationibus deſumtis.

tis. Ajunt enim, cum ob primævam terræ maledictionem, omnes aquæ, & terræ creſcentia, & quæ iis veſcuntur & ſatiantur animalia nobis tandem in cibum & potum inſervientia, ſemper aliquid de vitioſâ & impurâ vel nitroſâ vel ſalino-ſulphureâ aut aliâ, mineralium naturæ & ſapori ſimili crudâ materiâ, hoc uberius, iſtud parcius, pro regionum, climatum, montium, vallium, mineralia habentium vel non habentium locorum diverſitate, aut ſalis centralis, ſive nitri naturæ conditione, attraherent, & illud, quod de his ſumimus, viſcera concoquentia ſi ritè diſpoſita ſint, à cruditatibus & ſcoriis tartareis ac nitroſis purgarent & ſepararent, in ſubtiliorem nutritionis gradum & ſpirituoſum quid cogerent atque commutarent, purumque ſic artubus admitterent, rem benè ſe habere; Econtrà verò Natura, diſturbatis tribus principiis ſyſtaticis labefactata, cum dictas impuritates non ſecerneret, ſed de die in diem, illam ſalino-ſulphuream ſubtilem, volatilem, inſtar cryſtallini ſplendentis nivis materiam & ☿um in ſangvine cumularet, tandemque ad articulos, præſertim debiles ablegaret, tunc ibi, ab ejus vi igneâ, acri & conſtringenti, ſynoviam ſive dulcem articulorum lympham exſiccari, & ad ſimilitudinem lactis calidi, cui acetum infunditur, coagulari, & atrocitatem materiæ peccantis, prout ſpecies vel gradus ſalium & ſulphurearum tincturarum differunt, tanquam aqua fortis, vel ſpiritus urinæ, ſive alumen, aut aliud ſal acidum, urendo, pungendo, & vellicando exerceri.

Tartarum autem illam eſſe duplicem: *Reſolutum*, qui appareat in ſudoribus, urinis, lacrymis, pro varietate acredinis etiam diſtinctos dolores excitantem, & *ſolidum*, qualis in doliis vini, vel articulis, in lapideam aut cretaceam ſubſtantiam concreſcit & adhæreſcit.

Secundum *Helmontium* acor peregrinus archeum irritans, mali hujus autor præcipuus ſtatuitur, à quo ſpinæ illæ & tribuli lancinantes articulos.

Acidum efferum pancreaticum exſuperans partibus nervoſis inimicum effervescentia inde ſuborta easdem parit mole-

 ſtias

ſtias, cumque alkalino principio impuro congrediens tophos producit.

Idem facit tùm acidum tùm alkali Tachenianum retrimentis tartareis conſpurcatum & ad artus delatum.

Mediatæ cauſæ remotiores ſunt Naturales, Non-Naturales & Præternaturales.

Ex *NATURALIBUS* nativa articulorum diſpoſitio debilis eſt, hæcque tùm hæreditaria, tùm connata, tùm adſcititia.

Hæreditaria contrahitur quando parentes huic malo fuerunt obnoxii in eorumque ſangvine & ſemine contagium ejusmodi latitat, quod poſteà in liberos transplantatur.

Connata eſt, ſi ipſi articuli in primâ conformatione ob accidens aliquod morboſum fiunt laxiores, molliores & ideò ad recipiendos humores affluentes promptiores.

Adſcititia ſive occaſionalis oritur ab externis erroribus.

Ad has itaque debilitatas & ignobiliores partes detrudunt nobiliores & melius diſpoſitæ quod ſibi moleſtum eſt, nec ulterius perferre volunt, dumque debiles robore deſtitutæ illis repugnare non valent, idipſum in ſe recipere retinereque coguntur.

SEXUM quod attinet: Viri tentantur hoc malo facilius, rarius teſtante *Aretæo* mulieres, quæ tamen ob degenerem vivendi luxum ab eo hodiè non ita immunes ſpectantur, adeò ut meritò *Celſus* in ipſas invehatur, quod *Hippocratem* mulieres & Evnuchi podagrâ laborantes mendacem effecerint. Siquidem illæ non minus ac viri poculis certare jam aſſveverunt; ad quod accedit, quod etiam in venerem & iram valdè proclives, menſtruisque retentis ſæpiùs onuſtæ vitam tranſigant.

Imò ipſi Evnuchi, propter deſidiam, inexplebilem edacitatem, generoſorum vinorum immoderatam injurgitationem, & exinde enatam diætam inordinatam, non excipi poſſunt.

Inter *ÆTATES* cenſetur magis mali hnjus ferax annoſa, & ob calorem nativum jam decreſcentem debiles partes ſortita.

tita. Inter rariora refertur ætas puerilis, non celebratis aphrodiſiis. Puerum ſeptennem podagricum vidit tamen *Paſchalius*. Nos vidimus puerum XIII. annorum, qui ex multo vini uſu ſibi contraxerat chiragram.

II. Ex rebus *Non-Naturalibus* non ultimas ducit I. Aër, qui ejusmodi atomis arthritidem parientibus infeſtus ſecundum cœli, regionum, anni temporum vel tempeſtatum ἀνωμαλίαν, præſertim Vere & Autumno, dolores iſtos excitat, ut habetur apud *Coum 6. aph. 55.* Quod etiam adfirmare legitur *Paracelſus de morbis tartareis* ſcribens : *Quemadmodum vina in vaſis, ſic etiam* ♀ *in homine, paroxyſmos tales efficiens, movetur verno tempore.* Quod & fieri docet, quando arborum flores & folia progerminant.

Aſtrales influxus accuſatur, quando in horoſcopo luminaria læduntur, ☌ne, □to, aut ☍ne ♄ni vel ♂tis, & quidem reſpectu cœleſtium domorum vel figurarum : ♈. ♉. ♊. ♌. ♏. ♐. ♓. pro tempore vel diurno vel nocturno.

2. *Motus & Quies* nocent quatenus inordinatè, perverſè & immoderatè celebrantur. Cùm nimirum ob *exercitia* ſtatim poſt ſumptum cibum inſtituta alimentum crudum ad partes rapitur, indeque articuli enervantur, debilitantur, calor nativus diſſipatur, cauſaque in illos translata morbifica agitatur. *Otio* autem nimio humores vitioſi per cutis poros non ejecti cumulantur, & quaſi ſtagnantes incaleſcunt, fermentantur, & tandem deſævientes in tartarum coagulantur.

Ad quod etiam facit 3. *ſomnus*, præſertim meridianus, aut qui mox à peracto paſtu inſtituitur, ubi coctio prima cruditates gignit à ſecundâ & tertiâ incorrigibiles.

Intempeſtivæ Vigiliæ calorem & ſpiritus à coctione ciborum avocant.

4. *Cibus & Potus* in quantitate & qualitate ἄμετρος, hydram hanc Lernæam generat excitat, diuque fovet. Nocent hic cibi acres, nimis ſalſi & calidi, duri, omnesque alii coctioni refractarii, ac multum tartari & ſeri acris habentes.

Vina generoſa, ſubtiliſſimum, volatilem, & ad corporis

 penitiſſi-

penitiſſima penetrantem ſalem & ♀um continentia, qualia ſunt: Moravicum, Bohemicum, Auſtriacum, Francicum, Ungaricum &c.

5. *Excreta & Retenta* multum opus ad malum hoc conferunt. Suppreſſæ enim evacuationes tùm naturales tùm artificiales, quæ per hoc vel illud corporis emiſſarium fieri debebant, morbo materiam & nutrimentum ſuppeditant.

Nimia venus robore nervos ſpoliat, ſangvinemque ſpiritibus & nobiliori ſuâ parte, roſcida, pingviori & quaſi anodyno liquore privat, qui tenuior & acrior ad articulos deveniens, inſimul debilitatem & diſpoſitionem ad malum hoc promtè recipiendum illis imprimit. Nam Venus Baccho nupta, certisſima podagræ mater evadit.

6. *Animi pathemata*, imprimis terror & ira, quatenus maſſam ſangvineam incendunt, valdè agitant ac commovent, adque partes debiliores fortiter propellunt, hoc modo creberrimas fluxiones podagricas cauſantur.

III. *Res præternaturales* quoque hujus mali promotores exiſtunt. Inter cæteras intemperies principalis eſt calida & ſicca.

Varii inſuper morbi in arthritidem terminantur, nonnunquam febres, ſcorbutus, tormina viſcerum, quando materiam ad extremitates rejiciunt; dolores idem nephritici, & calculoſi affectus.

A *rebus* etiam *ſupernaturalibus* quartâ veluti cauſarum remotarum claſſe, quæ arthrittidem accerſit, *faſcina* & *veneficia* deſcendunt, de quibus *Chalderius & alii* legi conſulique poterunt.

CAP. V

De Differentiis.

G*Eneris* ratione, arthritis alia eſt recens, & brevius; alia inveterata, & diutius affligens. Alia eſt remiſſior alia eſt intenſior

tenſior, alia cùm tumore & inflammatione, alia planè nodoſa & articulos incurvatos & immobiles reddens. Ex quibus, præſertim verò ex pollice pedis, cute diſruptâ, aliquando exiit denſus & glutinoſus lentor, ſtatim poſt exemtionem, chartæ illitus, in tophum concreſcens. Nonnunquam materia cretacea, ut *Foreſtus habet lib. 29. obſerv. 10.* Tandem etiam multi lapilli calcem referentes.

Reſpectu *partis patientis ſive ſubjecti*, alia eſt univerſalis in omnibus ferè articulis, alia particularis, hanc vel illam partem excrucians, veluti podagra, chiragra &c.

Pro varietate *cauſarum* quoque differt. Hinc alia eſt endemia, alia hæreditaria, vel connata, vel adſcititia &c.

CAP. VI

Signa diagnoſtica adfert.

HÆc arthritidis ſunt vel *imminentis*, vel *incipientis*, vel *præſentis*.

Imminentis ſigna ſunt: ſi non nullæ, vel omnes hactenus enumeratæ cauſæ præceſſerint, & ægroti parentes podagrici fuerint, ipſeque æger venereus admodum, vel ſtrenuus vini potator exiſtat.

Incipientis communiter eſſe feruntur, ſi poſthac aliquando articulorum horrorem, rigorem, obdormiſcentiam, punctionem, dolorificam poſt levem aliquam compreſſionem ſenſationem, ſtatis temporibus inflammatorium & formicarum morſui ſimilem dolorem, ardorem &c. æger perſentiat.

Præſentis ex miſerrimo ægri ſtatu, moleſtiſſimis cruciatibus, & articulis quaſi catenis conſtrictis reapſe apparent.

Urinæ inſunt bullæ parvæ ſibi impendentes, & ſpuma aphrogalæ ſimilis, dependentque in ejusdem urinæ reductione ad vitri latera minutiſſimi quaſi capilli, quibus ſpiritus ⊖is ♀i ſigna-

ſignaturam nervorum exprimit. Urina deſtillata in XXo ⊖ exaltans hoc malum quoque ſignificat.

Cauſarum ratione, ſigna facile innoteſcunt, cujus nimirum genii hæc vel illa cauſa morbifica ſit.

CAP. VII

Prognoſin addit.

HÆc triplicis generis communiter exiſtit, *Salutis* & *Mortis*, *Temporis* & *durationis*, & *modi eventus*, deſumta vel ab eſſentialiter inhærentibus, vel ab effectibus, vel à cauſis.

Quamvis autem hoc malum miſerabilis affectus ſit, & vires doloribus & vigiliis immodicis valdè debilitet, ut tandem, ſi diu duret, ægri ſuccumbant: tamen ſæpè ad longævitatem prodeſt, dum res nocivas, quæ alios perículoſiores morbos excitarent, ab intrinſeco, à nobilioribus viſceribus, ad exteriores & minus principales partes, articulos nempè, per intervalla & certas periodos natura protrudit.

Quod ſi verò onere oppreſſa adeò ſuccumbat, quo minus materiam peccantem amplius vel ejicere, & ne ab extrinſecis ad interiora recedens, delirium, ſive tremorem cordis, difficultatem anhelitûs, ſudorem frigidum & pulsûs parvitatem afferat, reſiſtere poſſit, mors in propinquo erit.

Plerumque quidem lethalis non eſt; curatu attamen ſatis difficilis; inveterata præſertim veriſſimum medicinæ opprobrium, id quod aliquando propter medici imperitiam, quandoque quod ægri morbum celant & alium prætexunt, ſicque tempeſtivis remediis huic non occurrunt, ſed per multos diætæ errores eundem confirmant, accidit.

Difficillimè ſanatur, vel prorſus incurabilis eſt, ex laxatione ligamentorũ quæ unà contingit in hoc affectu luxatio, quarum luxationum periculoſiſſima eſt quæ in iſchio fit, eo quod os femoris, acetabulo materiâ tophaceâ repleto, non niſi ſectione,

ction, quæ dubioſiſſima, reponi poſſit, & topica non adeò ac alibi penetrent, unde magnâ perſeverante nervorum & vaſorum compreſſione, cruris claudicatio & contabeſcentia ſequitur.

Hæreditaria, connata, quæ *ſenilia* corripit *corpora*, multisque gravibus, inſolitis atque periculoſis ſymptomatibus ſtipata, vix unquam integrè aufertur. Interdùm ſibimet ipſi exitium & graviſſima ſymptomata unâ parat ægrotus, intempeſtivis contrà vehementiſſimum paroxyſmum adhibitis ſtupefacientibus & repellentibus, quæ humores articulis affluentes ad nobiliora retrudunt.

Quæ à *causâ calidâ* fit difficilius curatur quàm à *frigidâ*, partim propter fortiſſimam in articulos impreſſionem & inſinuationem, partim propter ſæviſſima accidentia, ut ſunt dolores atrociſſimi, inflammationes, febres & vigiliæ, quibus totius corporis vires abſumuntur.

Aliquando etiam propter intolerabiles ejusmodi cruciatus ægros ſibi ipſis violentas manus injeciſſe conſtat.

Recens arthritis (DEI auxilio) per arcana ſingularia, [*quale chimicum Parenti noſtro dilectiſſimo ante non multum tempus, cogitatione & induſtriâ non communi eruere licuit.*] & optimè præparata medicamenta, ſi modò patiens bonam diætam obſervet, ſæpius totaliter eradicari poteſt.

Quod ipſum paroxyſmum attinet, de hoc ita ſcribit *Hippocrates 6. aph. 49.* Ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἀποφλεγμήνοντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποκαθίσταται: *quibuscunque morbi podagrici fiunt, iis ſedatâ intrà 40. dies inflammatione, finiuntur*, ſi nimirum medicus, ut *Galenus* in *commento* addit, in curatione nihil deliquerit, & ægri obedientes fuerint.

Licet autem *Hippocrates* affectum hunc numeraverit inter longos morbos, *lib. 1. de morbis*, cum ait: *neceſſe eſt hos eſſe longos, tabem, inteſtinorum difficultatem, podagram, fluxiones, &c*: Utrumque tamen ſtare poterit, prout vel de toto curſu, vel de tempore ſaltem paroxyſmi accipitur, utpote qui vel longior vel brevior eſt, pro illius qui eum continet humoris

qualitate vel quantitate, atque prout nunc tenuior nunc craſſior eſt; item pro ætate & viribus ægri, robore patientis partis & pro tempore anni.

Modus Eventus ſtatuitur quadruplex.

Primus & optimus eſt, cùm à naturâ & medicamentis reſolvitur ac disſipatur materia ad articulos fluens, ut aliquando totum, aut magna tamen pars mali hujus abeat.

Secundus & pesſimus eſſe fertur, quando arthritidis calor præternaturalis, tenuiorem & ſeroſam partem disſipat & exſiccat, relictumque ⊖ & ♀um condenſat, coagulat, figit & ſic nodos atque callos irreſolubiles efficit.

Tertius & rarisſimus eſt, mutatione nimirum materiæ in aliquid puri ſimile, & cum ichoroſum, ſanioſum, ſalſum exſudans extra carnem & cutem erodit. Verè autem hæc materia non putreſcit, propter ⊖ ♀i copioſum, ſerumque admixtum.

Quartus terminat malum transferendo materiam, vel ad nobiliores, vel ad ignobiliores partes. Ad interiora & nobiliora viſcera, pulmones, cor, cerebrum &c. ſi transfertur ibique permanet, ut plurimùm lethalis iſta erit μετάςασις: Sin ad exteriora vel ignobiliora, tunc ſalutem portendit. Bonum etiam eſt ſupervenire varices, alvi fluxum, aut ſimile quid.

CAPUT ULTIMUM
Curationem arthritidis abſolvit.

CUratio affectus hujus, aliorum more, nititur indicationibus & materiâ auxiliorum.

Indicationis Curatoriæ eſt præſens malum ejusque cauſam continentem auferre, humores per vaſa adfluentes derivare, articulis inſitos autem diſcutere & reſolvere, quin ipſum paro-

paroxyſmum quoque dolorificum atque concomitantia ſymptomata, nempè vigilias, calorem & tumorem mitigare, motûs impedimentum avertere, & quantum poſſibile nodos & tophos reſolvere & eradicare.

Præſervatoria occupata eſt circa novi affluxûs prohibitionem, & quomodo cauſæ morbificæ reliquæ in herbâ quaſi ſuffocari queant, eliminando id quod quantitate, & alterando id quod qualitate nocere poteſt.

Vitalis vires cùm totius, tùm partium affectarum reſpicit, jubetque quod ſanitatis ſupereſt per bona alimenta conſervare, partes verò mittentes per medicamenta convenientia corrigere, quæ verò recipiunt, tùm alimentis tùm medicamentis competentibus corroborare & munire.

Materia auxilii ex triplici fonte uſitato eſt petenda.

Ex *CHIRURGICO* primò *Veneſectio* eſt. Cum itaque fomes & cauſa mali in maſſâ ſangvineâ lateat, hæc autem in corpore & vaſis abundans, vitioſo motu commoveatur, & quaſi ebulliat, & dolor ad adfectas partes magis & magis materiam attrahat, ut inde arthritis augeatur vel febris ſuccedat, non inconſultum erit, dummodo vires & ætas concomitantiaque ſymptomata admiſerint, in principio venam adfectæ parti oppoſitã aperire; Nimirum ſi dolor in dextro brachio hæreat, venam ſiniſtri, & è contra; ſi verò pes vel coxendix laboret, è directo poſitam, nempè in ejusdem latere cubiti aut etiam poplitis vel malleoli, Iſchiadicam dictam, aliquando ſecundum *Platerum* in crure ſano ſecare, & juſtam non nimiam ſangvinis quantitatem extrahere, ſemperque in hoc opere ad bonam cœli conſtellationem reſpicere.

Nullâ autem præſente plethorâ nec aliâ urgente neceſſitate, infrugiferum erit hocce genus præſidii ſuadere velle, utpote ex quo calor nativus & ſpiritus qui malum vincere, & materiam in tophos abeuntem atque contracturam efficientem diſſolvere & ejicere debebant, bonâ ſui parte abſumuntur & diſſipantur.

Veneſectionis vicem implent *Cucurbitulæ ſcarificatæ*,

 inci-

incipientibus doloribus, & quidem [ſi felicius operari debeant] ipsâ plenilunii horâ appoſitæ & ſangvine iis extracto, collecto, vitreæque tabulæ illito & in formicarum acervum defoſſo; hoc enim devorato dolor ceſſat.

Alias nota eſt hiſtoria *Philandri à Sittwaldt*, cujus eadem in re meminit ſuis in *Viſionibus Satyricis*.

Hirudines commodè applicantur hæmorrhoidum fluxui aſſvetis, ſi malum indè fomitem acceperit.

Fonticuli ritè excitati ad præſervationem conferunt.

Frictiones revulſionis & diſcuſſionis; *Veſicantia* ſeri evacuationis ergò nonnunquam admittuntur; *Uſtio* verò & *venarum exciſio*, vix ullum moderno ſeculo locum inveniunt.

II. Ex *PHARMACEVTICO* medicamentorum variorum evacuantium & alterantium ſimplicium & compoſitorum, veterum & recentiorum ſuppellex deſumitur. Hic cum ſatis prolixè tractetur à Practicis, eorumque ferè innumera volumina ſint referta præſcriptionibus, formulisque, talibus autem in curatione non abſolutè inſiſtendum, ſed ad circumſtantias & accidentia, quæ præſentis ægri arthritici ſtatus exigit, ante omnia reſpiciendum: placuit pauciſſima ſolùm ex eo referre medicamentorum huc pertinētium genere.

Purgantia quod attinet, neque in principio neque in augmento dolorum (niſi leniſſima) tutè adhiberi poſſunt; ſiquidem ex forti, humorum concitatione paroxyſmus magis exacerbatur. Sumenda igitur ſunt antè vel poſt invaſionem, præmiſſis *lenientibus* & *præparantibus*.

Leniens tale præſcribatur:

℞.	*Fol. ſennæ Alexandr. ſ. ſ.*	℥j.
	Rad. rhabarbari indici	℥ß.
	polypod.	℥ß.
	Sem. aniſi & fœniculi ā.	ʒij.
	Paſſul. minor.	℥iij.

Coquantur in vaſe clauſo cum aquâ fontanâ ℔ij ad tertiæ partis conſumptionem. Sumantur deinde horis matutinis

tinis ℥iij. repetatur doſis donec leniter ſubducatur alvus. Plura, exigente neceſſitate, componi poterunt ex cryſtallis ♀i, *Mecchoacannâ, caſſiâ, ſirupis ſolutivis* & aliis multis.

Aloëtica in omni podagrâ adhiberi poterunt præſervativè & ſi alvus ſit adſtricta. Exemplo ſunt pilulæ *aloëphanginæ* & Francofurtenſes.

Clyſteres lenientes commodè quoque admittuntur, quorum ſuppellex nota.

Ad *Præparationem* & inciſionem humorum ſumi conſveverunt ſalia *chamædryos, chamæpithyos, ſuccini volatile, juniperi vel reſtæ bovis, cum ſaccharo mixta*, doſi gr. XVI. vel XVIII.

Validiora purgantia ex arculis chimicorum petita *Antimoniata* & ☿*rialia* ſunt, ritè tamen præparatata. Veteres ex dogmaticis *Scammonio, Gratiolâ, Helleboro, Turpetho* &c. utebantur. Laudantur *pilulæ de hermodactyl.* quas etiam approbat *Paracelſus*. Mitiora tamen plerumque commendatur. e. g.

℞. *magiſterii gialapii,*
cryſtall. ♀*i. ā. gr. IX.*
ol. aniſ. & fœnic. ā. gut. ij.
M. f. pulvis.

Sudorifera in hoc affectu æſtimantur valdè utilia, ne tamen ſint nimis calida. *In uſum hic veniunt Magiſterium C.C. phil. calcinatum & Spiritus. Tinctura bezoardica.* ♁. *diaphoret. Extractum rad. ſarſæparill.* Magno quondam apud Hiſpanos in uſu fuit decoctum chinæ & ſarſaparillæ. Ne tamen impuro exiſtente dentur corpore.

Diuretica pariter proſunt. In quo caſu præſtat adhibere *ſpiritum juniperi* & *fructûs cynosbati cum aquâ petroſelini temperatum.* Medicamenta ex *terebinthinâ* parata idem pollicentur. *Sp.* ⊖. ⊕. ⏀ *cum ſale volatili urinæ imprægnatus. Tinct.* ♀*i. &c.*

De ſalivali Curatione per ὑδράργυρον, velle cuique ſuum relinquitur.

Alterantia nunc ſeqvuntur,quæ manifeſtis & appropriatis viribus hoſtem hunc reſpiciunt expellendum.

Exemplum tale ſit,

℞. *Conſerv. violar. purp.*
roſ. rubr.
borrag.
anthos ā. ℥jß.
Magiſt. perl. & corall. ā. ʒß.
Tinct. corall. ʒj.
Violar. *q. ſ.*
Cum Sp. ⊖*li mediocriter acidulandum.*
F. Electuar. Dos. quantit. Nuc. jugland.

Inter *ſpecifica* numerantur varii ſpiritus compoſiti, aquæ & balſami antiarthritici & antipodagrici.

Marrubium, chamædr. rad. filicis & pentaphylli cum muſto fermentata quidam extollunt,ut & ſpiritum *Mumiæ.* Nonnulli *pulverem florum cichorii, ſaxifragam* & *betonicam*; alii *arcanum* ex *ſcarabæis cæruleis* paratum laudant.

Quæ ex ♀o conficiuntur,illa hic meritò locum ſuum inveniunt. Tinctura *martis*, & *antimonii* à multis commendatur.

A *Narcoticis* abſtinendum, niſi ſumma urgeat neceſſitas; ſecus adhiberi poſſunt *laudanum opiatum* & *magiſterium anodynum*,hoc in dos. ad gr. V. illud ad gr. iij. Quidam uſi fuere *oleo hyoſciami.* Cavendum à repellentibus externis.

Cæterum dolores *lenientia* non ſunt rejicienda. Commendatur *balſamum antipodagricum Panſæ.* & *Riverii* cataplaſma ſequens:

℞. *Medullæ panis albi in lacte muliebri*
vel caprino decoctæ ℔ß.
pulpæ caſſiæ ℥iij.

Exaltetur modico croci, imponatur loco dolenti. Juxta obſervationes *Bartholini* & *Borelli*, dolores etiam permulcentur catellis cuti concoloribus,membris affectis appoſitis. Dicunt etiam hoſce catellos, primâ vice accedente arthritide,

locum

locum calentem & dolentem butyro illitum delambentes, malum auferre.

Diſcutientia nonnulla promtam opem adferre ſolent, qualia ſunt: *Spiritus* ✱. ⊖. ♁. *fl.* ✱. *Spiritus vini camphoratus & lumbricatus, item Sp. &* ⊖ *volat.* ⊡*æ.* In urbe Chemnitium dictâ Miſniæ ſuperioris non incelebri, arthritis quaſi endemica eſſe deprehenditur, variis tamen ſtipata ſymptomatibus, ut proindè non omnibus unum proſit anodynum auxilium. Utebantur alii ſtercore bubulo recenti, calefacto tamen, quo partem dolentem circumdabant; Quidam muria harengorum, quidam carne bubulâ recenter mactatâ, phlegmate ♁li, calente ſangvine cervino, Lapide medicamentoſo Crollii, & Spiritu ⊖is ✱ci alii, referente *Excellentiſſimo Domino Præſide.*

Emplaſtra tophorum curationi, quæ quidem ſatis ambigua & rara, inſervientia, copioſè reperiuntur apud Athores adnotata, quorum uſus medici prudentis conſilio relinquitur.

Thermæ ne admittantur niſi prius probè purgato corpore & examinatis omnibus tùm conſtitutionis ægrotantis, tùm affectûs cauſarum conditionibus.

De *Tranſplantatione* & *Curatione per magnetiſmum*, variæ foventur opiniones, quæ non prorſus ſunt de nihilo, ſi ſuperſtitio abfuerit.

III. Diæta

Cùm multum conferat ad curationem & præſervationem, meritò eâ utendum eſt. Hæc autem in rectâ atque legitimâ rerum ſex non-naturalium adminiſtratione conſiſtit, quarum aliæ ad *naturalem*, aliæ ad *vitalem*, aliæ ad *animalem* diætam referri merentur. Quod ergo *Naturalem diætam* attinet, omnis vitanda ciborum nimia ingeſtio. Inedia enim multos ab hoc malo liberavit. *Cibi* verò ſint boni ſucci, & facilis coctionis. E contra menſâ exulent omnes crudi, fumo indurati, nimis ſalſi, & ex carnibus pennatorum quorundam, & aquatilium venientes, paluſtri loco degentes aut victu pravo utentes.

Potus

Potus ſit cereviſia probè defecata, bonæ notæ, nec nimis recens, neque vetuſta nimis.

Vinum extra prandium & cœnam admittatur nullum. Probatur quod nimis calidum non eſt, nec acre aut tartaro copioſo abundans. Laudem ideò meretur *Jenenſe* & quod ὀλιγόφορον vocatur.

In *Vitali* Aër fugiendus eſt ſiccus, & qui hos morbos auget, aquilonius utpote qui poros conſtringit, item auſtrinus qui deſtillationes excitat; eligendus autem purus & temperatus, non frigidus, ſique talis naturâ haberi nequeat, arte comparandus è lignis accenſis ſvaveolentibus, herbis ac floribus temperatis, vino, aquis deſtillatis &c.

Animi Pathemata moderata juvant. Immoderata præſertim *terror* & *ira* nocent. Leguntur tamen nonnulli terrore improviſo correpti, aliquando longo tempore ab hoc affectu immunes exſtitiſſe.

Perceptionem moleſti doloris temperat Muſicæ ſvaviſſimæ concentus adnuente *Theophraſto*.

Animalis ſvadet 1. *ſomnum* tempeſtivum, modo, loco, tempore. 2. ante cibum mediocrem *motum* inſtitutum. 3. naturales *excretiones* autē per urinas, ſudores, alvum aut hæmorrhoides in ſuo curſu ſervare integras.

Diſſvadentur *vigiliæ* nimiæ, ut & *otium* & *quies*.

Diligenter abhorrere à *Venere* è re ægri oppidò eſt, quæ frequenter arthriticos & calculoſos in ipſo paroxyſmo quidem ſtimulat, toties autem, quoties per acta eſt, jucunditatem atrociſſimâ mercede compenſat.

DEO SOLI SIT LAUS ET GLORIA.